

leszármazottja; igaz az is, hogy a *szárog*-tól, ha ez valaha élt volna, szoros törvényszerűséggel, származhatnék a *szárogat*; de igaz az is, hogy, mint minden nyelvben, a mienkben is vannak szabályellenes képződmények: ú. n. téves analogiák.

Ilyenek szerintem a szóbanforgó gyakorító igék is.

A *-gat, -get* gyakorító képző a XV. század elején már összeforrt, egységes képző volt. Legrégibb codexeinkben s a Serm. Dom. ban számos példát találunk rá, különösen olyanokat, a melyekben *-o* kötőhangzóval, tehát *-ogat, -eget* alakban, átható igékhez kapcsolódott. A XVI. századi fiatalabb codexekben s Cal. szótárában még nagyobb a számuk. A következő magyarázatokban kizárólag XVII. sz. előtti példákra fogok hivatkozni.

hasogat. A mai (de szintén régi) *hasít* igének legrégebbi alakja *hasaszt* és *hasojt* volt; törvényszerű gyakorítója tehát *hasasztgat* és *hasojtgat*, de már a XV. századi magyar, a ki bizony nem sokat gondolt a grammatikával (s a mai sem), az *ásogat, irtogat, oltogat, hordogat, hozogat* analogiájára, könnyebb végét fogta a dolognak s a *hasojtgat* helyett *hasogat*-nak ejtette ki (Serm. Dom.).

szárogat. A mai *szárít* (első biztos adat 1742-ből) helyett a régi alak *száraszt* volt. A *szárasztgat* helyett annak, a ki a fehérműt *varrogatta, mosogatta, összehajtogatta* és *elrakogatta*, könnyen rátévedhetett a nyelve a *szárogat*-ra. (Első adat 1584-ből.)

És ha már egyszer a *hasogat, szárogat* vagy más ilyen gyakorító ige közszájon forgott, a többi *-aszt* végű átható igék gyakorítója is, ezek mintájára, *-ogat* végűvé vált. Így lett a *szalasztgat*-ból a JordC.-ben *szalogat*, a *halasztgat*-ból (Serm. Dom.) *halogat*, *támasztgat*-ból (DebrC.) *támogat*, a *választgat*-ból (Serm. Dom.) *válogat* stb. (Vö. Tüz. MNyt. 419).*

A különbség Szinyei felfogása és az enyim közt az, hogy ő ezeket a gyakorító igéket így elemzi:

alapszó + og + at

én pedig: alapszó + ogat.

Szinyei az ő föltevését azért tartja szükségesnek, hogy ezeket az igealakokat is alaktani szabályszerűséggel lehessen megmagyarázunk; szerintem pedig, mivel itt analogiás képződményekkel van dolgunk, szabályszerű alaktani magyarázatra szükségünk nincs.

SZILY KÁLMÁN.

Mélylő. VARGHA GYULA Költeményeinek** 330-ik lapjáról írom ki a következő másfél sort:

. . . szemét merőn

A messze mélylő kék mennyboltra szegzé

Azt hiszem, igen sokan vagyunk, kik a *mélyleni* igét és a belőle származó *mélylő* melléknevet se nem hallottuk, se nem olvastuk előbb soha, s mégis mindjárt kiérezzük a mondatból az ismeretlen szó jelentését. Csak az tetszhetik különösnek, hogy a költő az égboltnak mélységet, nem pedig magasságot tulajdonít.

A *mélylő* szerencsés alkotású, kifogástalan szó (vö. kéklő, pirosló, sötétlő, világló stb.). Vajjon VARGHA GYULA él-e vele először vagy más valakinél már 1896 előtt is előfordul?

Sz. K.

* Itt a *raggat* tévesen a *ragasztgat*-tal van kapcsolatba hozva, holott a *raggat* (*rakogat*)-ból lett.

** A Kisf. Társ. kiadása 1915-ben.